

пинский, В.О. Григоренко // Факторы устойчивого развития регионов : монография / под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск : Изд-во ЦРНС, 2013. – С. 10-38.

13. Князева Е.Е. Основания синергетики: Режимы с обострением, самоорганизация, темпы / Е.Е. Князева, С.П. Курдюмов. – СПб. : Изд-во "Алетейя", 2002. – 414 с.

14. Корчагин Ю.А. Современная экономика России / Ю.А. Корчагин. – Ростов-на-Дону : Изд-во "Феникс", 2007. – 544 с.

15. Моисеев Н.Н. Универсум. Информация. Общество / Н.Н. Моисеев. – М. : Устойчивый мир, 2001. – 200 с.

16. Николис Г. Познание сложного / Г. Николис, И. Пригожин. – М. : Изд-во "Мир", 1990. – 342 с.

17. Осовська Г.В. Основи менеджменту / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К. : Изд-во "Кондор", 2006. – 664 с. [Электронный ресурс]. – Доступный з http://ualib.com.ua/b_125.html.

18. Пригожин И.Р. От существующего к возникающему. Время и сложность в физических науках / И.Р. Пригожин. – М. : Изд-во "КомКнига", 2006. – 291 с.

19. Пугачева Е. Синергетика менеджмента / Е. Пугачева, К. Соловьев. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.innovations.com.ua/ua/articles/finance/13487/sine>.

20. Решетило В.П. Экономическая синергетика институциональных изменений / В.П. Решетило. – Харьков : Изд-во ХНУ им. В.Н. Каразина, 2006. – 288 с.

21. Сугаков В.И. Основы синергетики / В.И. Сугаков. – К. : Изд-во "Обереги", 2001. – 283 с.

22. Тарасевич В.Н. Постиндустриализм постнеоклассической науки / В.Н. Тарасевич / под ред. Л.Г. Мельника // Социально-экономические проблемы информационного общества. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2005. – С. 171-182.

23. Тоффлер Э. Революционное богатство: Как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь / Э. Тоффлер, Х. Тоффлер. – М. : Изд-во АСТ, 2008. – 569 с.

24. Хакен Г. Синергетика / Г. Хакен. – М. : Изд-во "Мир", 1980. – 406 с.

25. Хакен Г. Синергетика. Иерархия неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах / Г. Хакен. – М. : Изд-во "Мир", 1985. – 423 с.

26. Чалий О.В. Синергетичні принципи освіти та науки / О.В. Чалий. – К. : АПН України, 2000. – 253 с.

27. Чернавский Д.С. Синергетика и информация (динамическая теория информации) / Д.С. Чернавский. – М. : Изд-во "Едиториал" УРСС, 2004. – 288 с.

28. Чупров С.В. Неустойчивое равновесие и устойчивое неравновесие экономической системы. От воззрений Н.Д. Кондратьева к современной парадигме / С.В. Чупров // Экономическая наука современной России. – 2006. – № 3. – С. 112-120.

29. Anderson P. Complexity Theory and Organization Science // Organization Science / P. Anderson. – 1999. – Vol. 10(3). – Pp. 216-232.

30. Axelrod R.A. Harnessing Complexity: Organizational Implications of a Scientific Frontier / R.A. Axelrod, M.D. Cohen. – New York : The Free Press, 2000. – 208 p.

31. Karpinski B. Influence of global financial challenges on balanced state financial system / B. Karpinski // Rynek kapitałowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna / Pod redakcją Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina : monografie. – Łódź : Politechnika Łódzka, 2011. – S. 85-106.

32. Karpinsky B.A. Avalanche Coagulation of vacancies and growth of negative crystals / B.A. Karpinsky // Program the ninth International conference on crystal growth (20-25 Aug. 1989, Sendai, Japan. – Sendai, 1989. – Pp. 32-37.

33. Karpinsky B.A. Intellectual Membranes: Models, Technology of Design and Applications / B.A. Karpinsky // International Technology Forum "ESSENTIA-96". Technology Database – 96. Czech Republic, Technology Centre ASCR, January 8-11, 1996. – Praga: ASCR, 1996. – Pp. 3.

34. Onsager L. Statistical hydrodynamics / L. Onsager // Nuovo Cimento. – 1949. – Vol. 6, ser. 9, № 2. – Pp. 279-287.

35. Yaneer Bar-Yam. Making Things Work: Solving Complex Problems in a Complex World / Bar-Yam Yaneer. – Cambridge, MA : Knowledge Press, 2005. – 306 p.

Карпинский Б.А., Григоренко В.О. Синергетика: эволюция взглядов и проявление управленческих решений в финансово-экономическом пространстве. Часть I

Проведен анализ основных теоретико-методологических подходов к определению сущности синергетики как явления и процесса, раскрыта роль синергетического подхода в процессе формирования, управления и развития системы. Предложено и обосновано авторское видение философии и природы синергетических процессов, рассмотрено влияние принятых управленческих решений в финансово-экономическом пространстве на синергичность и выделены особенности проявления негативной синергичности.

Ключевые слова: синергетика, управленческие решения, финансово-экономическое пространство, система, динамика, энтропия, ресурс, негативная синергичность.

Karpinsky B.A., Grigorenko V.O. Synergetics: evolution of opinions and manifestation of administrative decisions in the financial and economic space. Part I

The analysis of the major theoretical and methodological approaches to the definition of synergy as a phenomenon and process, reveals the role of a synergistic approach in the formation, management and development system. Propose and justify the author's vision and philosophy of nature synergistic processes, the influence of management decisions in the financial and economic space for synergy and highlighted features of the manifestation of negative synergistic.

Keywords: synergy, administrative decisions, financial and economic space, system, dynamics, entropy, life, negative synergy.

УДК 71.001.8(477.8)

Ст. викл. Л.В. Пархуць; ст. викл. З.Ю. Шеремета, асист. С.М.Мельничук – НЛТУ України, м. Львів

ДОСВІД ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЛАНДШАФТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ

Викладено сутність, значення та методологічний підхід до ландшафтного планування. Планування відбувається на різних ієрархічних рівнях та за напрямками, що визначають предмети дослідження. Досвід українсько-австрійських експедицій дає змогу наголосити на важливості та необхідності ландшафтного планування в Україні.

Ключові слова: ландшафтне планування, ієрархія, системне порівняння, структуралізм.

Постановка проблеми. Одним із головних суспільних та екологічних викликів тепер та наступні десятиліття в Україні постає проблема раціонального використання сільських ландшафтів в умовах зміни клімату та активного впливу урбанізаційних процесів. Ландшафтне планування покликане реагувати на всі зміни, що відбуватимуться в природному та антропогенному середовищі, приділяти значну увагу збереженню якості ґрунтів, водного балансу, деревної, чагарникової та трав'яної рослинності в умовах виробничо-економічного та територіального зростання поселень. Європейська ландшафтна конвенція особливу увагу приділяє ландшафтам як середовищу проживання людини. З цієї позиції ландшафтне планування насамперед спрямоване на покращення умов проживання сільських мешканців, а також і міських.

Науковці з Берлінського технічного університету Ш. Хайлант та А. Май визначають ландшафтне планування як територіально-концептуальне галузеве планування охорони природи [1]. Віденські науковці з аграрного університету (ВКУ) на чолі з Гердою Шнайдер розглядають ландшафтне планування як інструмент оптимізації території, на якій проживають люди і раціонально використовують її природні ресурси [2].

Мета та завдання. Мета роботи – розкрити сутність та значення ландшафтного планування в нових умовах господарювання та різних форм власності на землю. Основне завдання полягає у тому, щоб на основі досвіду спільних українсько-австрійських експедицій показати один із методологічних підходів до ландшафтного планування на прикладі сільських поселень в Українських Карпатах.

Виклад основного матеріалу. Сутність ландшафтного планування полягає у тому, щоб розглядати й організувати раціональне використання території людиною, враховуючи різні погляди на ландшафт, зокрема як цінність. У Європейській ландшафтній конвенції ландшафт визначений як зорово-видима територія, характер якої є результатом дії та взаємодії природних та/або людських факторів (ст. 1) [3]. У першій частині визначення ландшафт розуміють як "об'єкт сприйняття". Друга частина роз'яснює, що фізична та просторова розмірність ландшафту визначається природними факторами та діяльністю людини.

Завданням ландшафтного планування стає забезпечення охорони, догляду, розвитку та відновлення природного середовища і ландшафту, а метою – тривале збереження біорізноманіття, продуктивності і функцій природного середовища, своєрідності та краси, а також рекреаційної цінності природи та ландшафту. На практиці ландшафтне планування виконує роль екологічно орієнтованого землекористування. Здебільшого ландшафтне планування стає вихідною документацією для екологічних оцінок, формування природно-заповідних територій, генеральних планів розвитку населених місць, галузевих планів, наприклад у галузі транспорту, водного, сільського та лісового господарств. Широкомасштабний ландшафтний план, виступаючи інформаційною та оцінковою базою, значно скорочує інвентаризаційні витрати інших галузевих планів, реалізація яких значною мірою впливає на територію та навколишнє середовище.

Досвід ландшафтного планування набули під час спільних українсько-австрійських експедицій 2009 та 2012 рр., які проводили у сільських ландшафтах Сколівщини, Турківщини та Старосамбірщини (рис. 1), а також аналогічних експедицій 2009 та 2011 рр. у ландшафтах Верхньої та Нижньої Австрії і Бургенляндії (Австрія).

Рис. 1. Українсько-австрійські експедиції в Карпатах 2009 та 2012 рр.

В Українських Карпатах експедиції працювали в селах Урич, Нагірне, Долинівка, Сможе Сколівського району, Бориня і Розлуч Турківського району та

Бусовисько Старосамбірського району. Найперше ми виробили методичний підхід до ландшафтного планування, на основі якого проводили дослідження і формували висновки, рекомендації та проектні пропозиції для кожного поселення.

Складність планувально-просторових структур зумовлювалась необхідністю врахувати їх соціальні, економічні, технологічні, екологічні, ландшафтні, естетичні, історичні та інші характеристики, відносини та зв'язки. Технологія досліджень ґрунтувалась на засадах структуризації завдань, збалансованості теоретичної та експериментальної частин, чіткої послідовності використання традиційних та спеціальних методик аналізу просторової організації сільських поселень.

Віденські колеги застосовують методику ландшафтного планування, яка має дві складові: метод наукового порівняння та метод структуралізації. *Наукове порівняння* закорінене в різних дисциплінах (історія мистецтв, містобудування, фітоценологія та ін.), а також використовується і в ландшафтному плануванні. Працювати науково-доказовим способом означає вміти читати існуюче, бачити сліди минулого, відтворювати реальність на плані, у рисунках та фото. Кінцевою метою стає розуміння історії та вміння бачити сучасне з отриманого матеріалу. У фітоценології, наприклад, ці порівняння відображаються у протоколах, і остаточно вводяться в систематику. За допомогою складання протоколу рослинного покриву окремих ділянок можна дослідити типи лук на визначеній території. Різні види заносяться в таблицю, яку потім сортують за спільними ознаками різних протоколів, доки не будуть визначені певні типи. Їх можна підпорядкувати певній наявній систематиці, яка постійно розширюється і таким чином можна дійти висновків про взаємозв'язок ґрунту і способу господарювання на ньому. Особливості систематики у фітоценології (види рослин) переносяться на особливості планувальних, будівельних та ландшафтних структур, наприклад: структура розкриття, форми парцелей, визначення меж, визначення стильових ознак будівель тощо.

Професор Герда Шнайдер вживає поняття "системне порівняння" як спосіб аналізу в ландшафтному плануванні. Спосіб роботи полягає в тому, щоб на основі практичних прикладів розпізнавати моделі будівельних та ландшафтних структур і забезпечувати вклад до теорії та практики ландшафтного планування. Герда Шнайдер запропонувала такі кроки дослідження у ландшафтному плануванні:

- *екскурсія* (перше враження про об'єкт, формулювання тез, вибір прикладів для складання протоколу);
- *складання протоколу* (ескізування, нотування, опис, розрізи, профілі, фото та ін.). Особливості протоколів залежать від постановки питань;
- *типізація* (сортування, формування типів та варіантів будівельних і ландшафтних структур);
- *картування* (складання картосхем відносно типів будівельної та просторової структури);
- *інтерпретація і оцінка* типів ландшафтів і типів розселення;
- *контекстуалізація* (розроблення та оцінка системи цінностей на основі планувальних моделей);
- *рекомендації щодо планування* (формулювання планувальних пропозицій).

Другою складовою методики є *структуралізація*. Структуралізм запозичений із лінгвістики та перенесений у психоаналіз Жаком Лаканом, а звідти інші науки запозичили та застосували в ландшафтному плануванні. У наукових дисциплінах розрізняють і взаємно проводять кореляцію реального й уявного. Першим критерієм структуралізму є виявлення і розпізнавання символічного рівня. Відмова зміщувати символічне та уявне або реальне є першим виміром структуралізму і його диференційований підхід є цінним інструментом аналізу та планування. Диференціація трьох рівнів є методом рефлексії, а точніше перевірки планувальних рішень (рис. 2). Стосовно ландшафтного планування реальне, уявне та символічне можуть бути охарактеризовані таким чином:

- *реальне* охоплює будівельно-просторові структури, землекористування, фітоценологічні структури, сюди також належить соціальна, економічна та культурна організація;
- *уявне* описує площину зразків і моделей: містобудівельних, планувальних, природоохоронних, економічних, соціальних, культурних;
- *символічне* охоплює цінності й суспільні норми, які свідомо чи несвідомо приписані до певного планування.

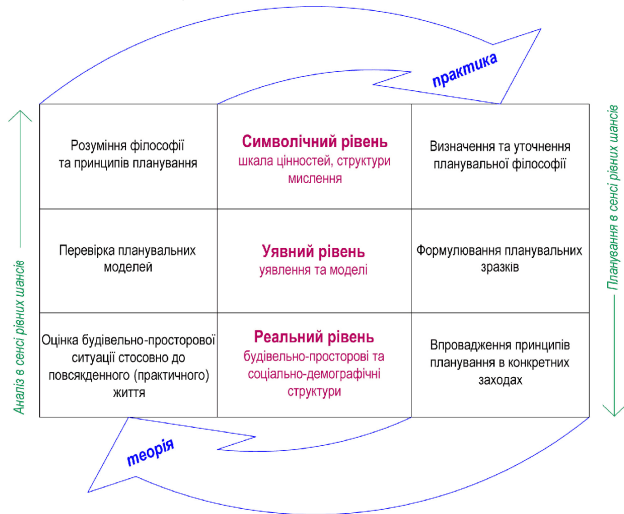

Рис. 2. Рівні дослідження у ландшафтному плануванні

Структуралістичний підхід дає змогу не тільки аналізувати будівельно-просторові, ландшафтні структури, але є також інструментом для реалізації планування. При цьому шкала цінностей і філософія, що лежить в основі, вдосконалюється і видається на обговорення. Замість моделей формулюються нові зразки, які врешті впроваджуються у практику. Таким чином, на основі пізнання і реальних прикладів, теорія постійно розширюється і оновлюється.

Під час досліджень ми визначили основні цінності та складові ландшафту. Розглядаючи сільські ландшафти у гірській місцевості як цілісну систему, ми виокремили в ній три складові, які тісно між собою взаємопов'язані і взаємодоповнюють одна одну. Сюди відноситься людина з її духовними та матеріаль-

ними цінностями, ландшафт та планувально-просторові утворення [4]. Австрійські колеги використовують три складові, які виступають предметами дослідження, а саме: конструктивна та планувально-просторова організація, соціальна організація та економічна організація [5]. На нашу думку, соціальну та економічну організацію поселень варто об'єднати, натомість конструктивну (ландшафт і екологічні умови) та планувально-просторову організацію потрібно розділити як окремі складові.

Група людей або громада, що формують планувально-просторові структури і впливають на зміну природного ландшафту, виступають соціально-економічним чинником. Планувально-просторові структури взаємопов'язані та залежні від природного ландшафту та екологічних умов, бо енергетичні ресурси та будівельний матеріал черпаються від природи. Своєю чергою, видозміна природного ландшафту в культурний ландшафт (рідше у деградований) залежить від рівня розвитку будівельно-просторової структури та аграрно-господарської діяльності громади чи групи людей [6].

Вплив урбанізаційних процесів на сільські ландшафти відбувається на різних ієрархічних рівнях системи розселення і їхні прояви можна відстежувати на мікро-, мезо-, та макрорівнях, починаючи від елементарної "клітини" – садиби, закінчуючи локальною системою розселення, включно до районного центру або планувального району, який може об'єднувати різні адміністративно-територіальні одиниці або їх частини. Австрійські колеги з Віденського аграрного університету використовують чотири¹ ієрархічні рівні, на яких розглядають об'єкти досліджень (рис. 3).

Рис. 3. Ієрархія просторового планування (Австрія)

¹ У Німеччині ландшафтне планування також проводиться на чотирьох територіально-адміністративних рівнях: на рівні шістнадцяти федеральних земель, на регіональному рівні, на рівні общини та на рівні окремо взятої общинної частини.

Це зумовлено специфікою територіально-адміністративного поділу Австрії. У методиці, яка була напрацьована під час українсько-австрійських експедицій, базовими предметами наукового дослідження були впливи природно-ландшафтних факторів, особливості розвитку урбаністичних, планувальних і будівельних структур та змінні процеси у соціально-економічній сфері відповідно на різних ієрархічних рівнях [7].

Первинною економічною ланкою кожного села є домогосподарство, тому аналіз природно-ландшафтних умов та виробничо-господарської діяльності спершу проводився на рівні окремих домогосподарств, а потім на рівні сільської громади. Домогосподарства займають той прошарок у сфері економічної діяльності, який не може (або не бажає) зайняти держава чи юридичні особи. Вони пом'якшують ситуацію на ринку праці – так вважають демографи [8], а їхню роль у виробництві сільськогосподарської продукції важко переоцінити. Частина сектору домогосподарств у виробництві продукції сільського господарства за 2010 р. становила 55,1% [9], що свідчить про важливість цього сектору в загальній економіці України.

Складність системи полягає у тому, що селянське господарство (двір чи садиба), громадська, виробнича чи інша споруда – це поліфункціональний організм. Тому ми використали метод декомпозиції, тобто поділу системи на частини: ландшафт садиби (території), будівельну структуру та сім'ю (колектив) і розглядали їх як окремі об'єкти (складові частини цілого об'єкта), використовуючи при цьому інформацію із різних галузей знань.

Дослідження ландшафту садиби відбувалося за традиційними методами, де в основі лежать типові ознаки, розмірність, кількісні характеристики та якісний стан. За аналогічною схемою розглядали будівельну структуру. Сім'ю (колектив) оцінювали за кількісними характеристиками, соціальним станом, професійною здатністю, можливістю фізичного, економічного і духовно-культурного розвитку, психологічними потребами.

Для вивчення домогосподарств і вироблення підходів до їх подальшого планування у кожному селі ми визначали типи планування садиб та парцелей. Серед визначених типів вибирали лише кілька характерних домогосподарств для обстеження. Для кожного домогосподарства створювали інформаційну картку, в якій зазначено абрис, заміри садиби та будівель, описи, фотофіксацію, результати опитування та план розташування фітоценозів (рис. 4).

На мезорівні (територія сільської ради) ландшафт і будівельні структури досліджували аналогічними методами, що і домогосподарства, лише з тією різницею, що сукупність обстежених домогосподарств уже давали уявлення про загальну картину території населеного пункту. Результати досліджень заносили до інформаційної картки села, в якій зазначено історію землекористування, планувальні типи, результати досліджень агроландшафту та лісового фонду, фітотеліоративну ефективність (рис. 5), фотофіксацію, соціально-демографічний та економічний стан села. Соціально-економічний фактор розглядали у двох аспектах: демографія та економічний потенціал.

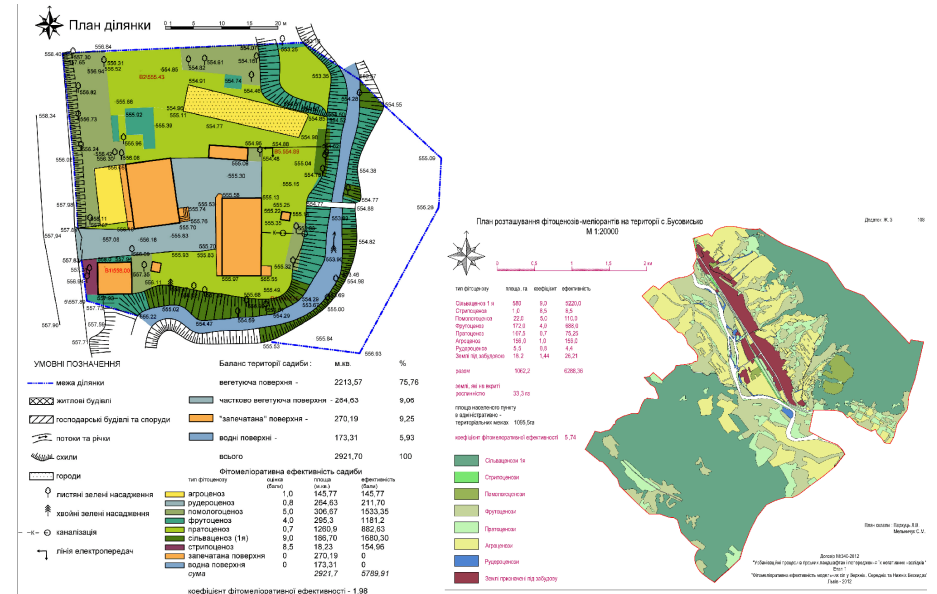

Рис. 4. План розташування фітоценозів домогосподарства гр. В.А. Лабич у селі Розлуч Турківського району

Рис. 5. План розташування фітоценозів та їх ефективність на території села Бусовицько Старосамбірського району

Ланченко Ю.В. розглядає демографію як науку про відтворення населення, що складається із трьох основних взаємопов'язаних частин:

- статистика населення, яка займається дослідженням і співвідношенням факторів, які відносяться до населення;
- теорія населення, яка робить висновки статистичних факторів і встановлює закономірності розвитку населення;
- політика населення, яка займається вирішенням поставлених завдань [10].

Для ландшафтного планування ми використовували три зазначені вище частини і, зокрема, політику населення розглядали в нерозривній єдності з прогнозуванням економічно-виробничого розвитку села. Економічний потенціал на рівні села і на рівні планувального району аналізували з метою з'ясування можливостей, з подальшим прогнозуванням.

У ландшафтному плануванні важливо визначити рекреаційний потенціал місцевості. Розвиток рекреації передбачає мінімальні затрати, але приносить значні прибутки за умови розумної та правильної організації використання рекреаційних об'єктів. Рекреаційний потенціал пропонуємо оцінювати за чотирма головними групами показників:

- 1) природні умови;
- 2) соціальний та технічний стан об'єкта (села);
- 3) культурні та історичні особливості території;
- 4) екологічний стан території [11].

Ландшафтне планування – міждисциплінарна справа, яка базується на теорії і практиці. Прийняття рішень у ландшафтному плануванні відбувалося на основі думки людей, котрі проживають у досліджуваній місцевості. Селяни виступають головними експертами, котрі визначають ідею планування, розповідають про свої бажання і потреби. На основі потреб та бажань місцевих мешканців та на основі аналізу природно-ландшафтних і економічних факторів планувального району склалися ландшафтні плани та рекомендації щодо соціально-економічного розвитку поселень.

Висновки:

1. Обстеження семи гірських поселень в Українських Карпатах показало, що ті поселення, які віддалені від районних центрів і не мають якісного транспортного сполучення, знаходяться на стадії занепаду у всіх сферах. Лише село Бусовисько, що розташоване на відстані 7 км від районного центру Старий Самбір, має непоганий економічний та соціально-демографічний стан, а його земельні ресурси дають змогу ефективно розвивати це поселення. Непоганий економічний потенціал є у Розлуча та у смт Бориня Турківського району, однак як і Розлуч, так і Бориня потребують інвестицій у розвиток рекреаційно-туристичного бізнесу, а їх демографічний стан свідчить про подальше різке зменшення кількості працездатних мешканців. На території цих сіл знаходяться пам'ятки археології та архітектури, а також цінна дерев'яна забудова. Ряд будівель та об'єктів можна занести до переліку пам'яток історико-культурної спадщини місцевого значення (рис. 6). Аналогічна ситуація у с. Урич, проте транспортна доступність є найгірша серед досліджуваних поселень. Розвиток цього поселення можливий лише за підтримки зовнішніх інвестицій, ДІКЗ "Тустань" та НП "Сколівські Бескиди". Села Нагірне, Долинівка та Сможе, незважаючи на близькість автомагістралі, мають низький рекреаційний потенціал, тому можуть розвиватись виключно за рахунок реалізації та перероблення сільськогосподарської та лісової продукції. А це також потребує зовнішніх інвестицій та трудових ресурсів. Відповідно до демографічного прогнозу, рівень працездатного населення у тих селах надалі буде зменшуватись.

Рис. 6. Цінна дерев'яна забудова с. Розлуч Турківського району

2. Для гірських поселень необхідна нова державна політика, яка б розглядала сільські ландшафти як загальнонаціональну природну, культурну і народну цінність. З метою оптимізації гірських ландшафтів та забезпечення сталого розвитку сільських поселень необхідно запровадити ефективний і стабільний механізм постійного фінансування заходів з охорони та використання

земель на основі науково обґрунтованих проектів ландшафтного планування територій. Проекти ландшафтного планування доцільно розробляти на основі наукових досліджень і рекомендувати їх для проектних організацій як базові документи, на основі яких розроблятимуться генплани забудови сільських населених пунктів. Широко потрібно впроваджувати схеми еколого-ландшафтних обмежень на забудову.

Література

1. Хайланд Ш. Ландшафтне планирование в Германии – инструмент упреждения экологических проблем территории / Ш. Хайланд, А. Май // Український географічний журнал : наук.-теор. журнал. – Сер.: Природничо-географічні дослідження. – 2009. – № 4. – С. 4-6.
2. Schneider G. Uterlagen zur Uorlesung mit Seminar "Theorie und Methodik der Landschaftsplanung" / G. Schneider. – Wien : BOKU, ILAP, 2006.
3. Європейська ландшафтна конвенція // Праці Науково-дослідного ін-ту пам'яткоохоронних досліджень. – К. : Вид-во "АртЕк", 2006. – Вип. 2. – С. 48.
4. Пархуць Л. Методика дослідження урбанізаційних процесів у гірських ландшафтах Австрії та України / Л. Пархуць // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Урбанізаційні процеси в гірських ландшафтах і шляхи їхнього регулювання. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.16. – С. 79-80.
5. Кучерявий В.П., Ландшафтне планування в умовах гірських населених місць Українських Карпат і Австрійських Альп / В.П. Кучерявий, Г. Шнайдер та ін. // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Урбанізаційні процеси в гірських ландшафтах і шляхи їхнього регулювання. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.16. – С. 20-28.
6. Пархуць Л. Методика дослідження урбанізаційних процесів у гірських ландшафтах Австрії та України / Л. Пархуць // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Урбанізаційні процеси в гірських ландшафтах і шляхи їхнього регулювання. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.16. – С. 79-86.
7. Пархуць Л. Методика дослідження урбанізаційних процесів у гірських ландшафтах Австрії та України / Л. Пархуць // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Урбанізаційні процеси в гірських ландшафтах і шляхи їхнього регулювання. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.16. – С. 83-89.
8. Гладун О.М. Домогосподарства: функції та проблеми дослідження / О.М. Гладун // Методологія демографічних та соціально-економічних досліджень. – С. 91.
9. Статистичний щорічник України за 2010 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : ТОВ "Август Трейд", 2011. – С. 141.
10. Ланченко Ю.В. Глобальні демографічні проблеми людства / Ю.В. Ланченко. Електронний ресурс tourism-book.com/books/book-27/Chapter-1323/.
11. Коберніченко Т. Підходи до методики оцінки рекреаційного потенціалу гірських сільських територій / Т. Коберніченко, М. Сиропок // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Сер.: Географічна. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2008. – Вип. 35. – С. 155-156.

Пархуць Л.В., Шеремета З.Ю., Мельничук С.Н. Опыт и методология ландшафтного планирования в Украинских Карпатах

Изложены сущность, значение и методологический подход к ландшафтному планированию. Планирование происходит на разных иерархических уровнях и за направлениями, которые определяют предметы исследования. Опыт украинско-австрийских экспедиций дает возможность говорить о важности и необходимости ландшафтного планирования в Украине.

Ключевые слова: ландшафтне планування, ієрархія, системне порівняння, структуралізм.

Parkhuts L.V., Sheremeta Z.Yu., Melnychuk S.M. Experience and methods of landscape planning in Ukrainian Carpathians

The article describes nature, importance and methodological approach to landscape planning. Planning takes place at different hierarchical levels and fields that define objects of

study. Experience of Ukrainian – Austrian expeditions makes it possible to talk about importance and need for landscape planning in Ukraine.

Keywords: landscape planning, hierarchy, systematic comparison, structuralism.

УДК 338.244.2 Доц. В.Є. Слюсаренко, канд. екон. наук – Ужгородський НУ

ВПЛИВ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА РОЗВ'ЯЗАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Розглянуто сутність взаємодії влади, бізнесу та третього сектору як важливого чинника соціально-економічного розвитку. Проаналізовано сучасний стан трьохстороннього партнерства в Україні та вказано напрями його подальшого впровадження. Доведено значущість соціальної відповідальності трьох секторів як необхідної складової економіки. Обґрунтовано основні концептуальні моделі співпраці між трьома структурами та показано механізми їх функціонування. Визначено результати і наслідки реалізації ефективної взаємодії влади, підприємців і громади в напрямі розвитку соціальної сфери.

Ключові слова: влада, бізнес, соціальне партнерство, моделі взаємодії, соціальна відповідальність.

У процесі новітніх соціальних, економічних та інституційних трансформацій змінюється роль держави, правила та форми її участі в економіці, а також способи регулювання, пов'язані з цими процесами, умови функціонування бізнесу та ступінь впливу громади на трансформаційні процеси. Внаслідок глобалізації та посилення взаємозалежності суб'єктів економічної діяльності, ускладнення відтворювального процесу, завдань економічного регулювання виникає необхідність вивчення нових форм взаємодії всіх основних економічних суб'єктів, держави, бізнесу та третього сектору.

Вчені-економісти та практики протягом багатьох років намагаються знайти шляхи вирішення проблем підвищенням соціальної відповідальності держави, бізнесу і третього сектору, що стримує процес реформування суспільства загалом. Існуюча в Україні система взаємин трьох секторів зумовлює необхідність формування нових механізмів партнерства та взаємодії між ними на основі поєднання принципів державного регулювання економіки з метою забезпечення цілей, завдань та пріоритетів розвитку суспільства, враховуючи інтереси бізнесу та громади.

У сучасній ринковій економіці формуються регульовані економічні відносини з тісною взаємодією та співіснуванням трьох секторів, що проявляється у розвитку різноманітних форм партнерства та їх поширення в різних сферах. Отже, науковий пошук та обґрунтування ефективних методів, форм і механізмів економічного партнерства і взаємодії бізнесу держави та третього сектору, які сприяли б діловій активності, є важливим завданням.

Вивченням проблем формування рівноцінних відносин у процесі трансформації економіки й обґрунтуванням заходів щодо вдосконалення механізмів партнерства з метою залучення ресурсів трьох секторів займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О. Вікарчук, М. Войнаренко, І. Бернштейн, М. Богуславський, З. Варналій, В. Денисюк, В. Осіпов, Т. Пузанов, Я. Усенко, В. Че-

піногата та ін. Окремі аспекти інституційно-правового та економіко-організаційного забезпечення реалізації різних форм створення інституту трьохстороннього партнерства досліджували В. Варнавський, В. Геєць, О. Головка, М. Дерябіна, С. Дрига, Т. Єфіменко, О. Кужель, В. Ляшенко, Я. Жаліло та ін. Однак відсутнє комплексне дослідження щодо використання різних моделей такого партнерства, обґрунтування оптимальних форм для вітчизняної практики у процесі реалізації стратегічних суспільних і приватних ініціатив.

Метою роботи є вивчення досвіду трьохстороннього партнерства та його вплив на вирішення соціально-економічних проблем країни.

Загальносвітові, національні тенденції розвитку суспільства, прагнення України до інтеграції у світове господарство та пов'язані з цим проблеми формування економіки відкритого типу потребують ґрунтовного аналізу для вирішення соціально-економічних проблем, що свідчить про необхідність та готовність суспільства до переходу на нові принципи та механізми соціогуманітарного розвитку, а саме: переходу до нематеріальних чинників виробництва, зміни структури капіталу, а також посилення конкуренції, пов'язаної зі зростанням взаємної відповідальності під час подолання наслідків світової економічної кризи.

Тому важливо вчасно оцінити наслідки процесів, що відбуваються, та їх вплив на розвиток та становлення економічної системи. У цих умовах у вирішенні проблем, пов'язаних з економічним зростанням, беруть участь державні інститути, бізнесові структури та громадські інституції, що відображено у численних працях вітчизняних вчених: В.М. Гейця, О.В. Мартякова, А.В. Пильтяя, У.Я. Садової, які виділяють один із пріоритетів: формування паритетної взаємодії цих трьох секторів.

Така взаємодія є невідкладною під час розроблення соціальних проектів. Питання – як з'єднати ресурси різних форм власності з метою реалізації, а отже і фінансування соціально значущих проектів та програм є актуальними з огляду на те, що самостійно ні один із названих секторів не може ні розробити, ні профінансувати, ні дати подальшого життя таким проектам і програмам.

Важливим питанням є те, що за умови залучення "трьох" секторів необхідно знайти порозуміння при відмінностях інтересів між такими партнерами та можливі шляхи гармонізації інтересів.

Такі шляхи мають враховувати вплив численних чинників, які приводять до змін, що формують будь-які загальнонаціональні та групові ризики в соціальному секторі. Ці ризики в загальному вигляді можна визначити як ризики скорочення засобів, що беруть участь у реалізації соціальних проектів і зниженні шансів на розвиток вже діючих. Для управління соціальними ризиками в Україні створені державні інститути соціального захисту (соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві, безробіття, втрати працездатності за віком і через хворобу). Разом із тим, держава неповною мірою вбачає ризики соціальної спрямованості, що виникають у локальних груп населення. До них можна віднести проблеми дітей-сиріт, інвалідів, біженців, переселенців, що піддалися насильству, маргінальних верств населення.

Зниження життєвих шансів соціальних проектів відбувається внаслідок зменшення їх державного фінансування. Об'єктивні умови сучасності, пов'язані